

Enonkosken kunnan lausunto sidosyksikkösääntelyn muutoksiin

KH 25.02.2025 § 43
281/03.00/2024

Työ- ja elinkeinoministeriö pyytää lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain muuttamisesta, vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain sekä rikosrekisterilain 6 b §:n muuttamisesta.

Työ- ja elinkeinoministeriö asetti 20 päivänä helmikuuta 2024 työryhmän valmistelemaan hankintalainsäädännön muutoksia pääministeri Petteri Orpon hallituksen hankintalakiin liittyvien hallitusohjelmakirjausten mukaisesti. Työryhmä päätti työnsä 30.11.2024 ja luovutti hallituksen esityksen muotoon laaditun ehdotuksensa työ- ja elinkeinoministeriölle tammikuussa 2025.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmassa on useita hankintalakiin liittyviä kirjauksia. Hallitusohjelman jaksossa 6.2 Reilumman kilpailun Suomi todetaan, että hallitus tavoittelee keskipitkällä aikavälillä julkisista hankinnoista merkittävää kustannussäästöä turvatakseen laadukkaat palvelut. Työryhmän toimesta on valmisteltu luonnos hallituksen esitykseksi julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain sekä vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain muuttamisesta.

Hallituksen esityksen tavoitteena on parantaa julkisten hankintojen tehokkuutta ja kustannussäästöjä sekä turvata laadukkaat julkiset palvelut. Hankintalakia uudistetaan muun muassa edistämällä markkinakartoitusta ja hankinnan huolellista valmistelua. Hallitusohjelman mukaisesti ehdotuksessa esitetään sidosyksiköiden käytön rajoittamista hankintojen toteuttamisessa asettamalla sidosyksikön omistukselle yleisen edun huomioon ottava vähimmäisomistusosuutta koskeva vaatimus (10 prosenttia). Esityksellä pyritään lisäämään erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten osallistumismahdollisuuksia julkisiin tarjouskilpailuihin sekä parannetaan hankintojen vastuullisuutta ja edistetään huoltovarmuuden ja turvallisuuden toteutumista myös sopimuskauden aikana. Ehdotuksella parannetaan myös hankintojen valvontaa.

Hallitusohjelmakirjausten toteuttamisen lisäksi mietinnössä esitetään tehtäväksi hankintalakiin ja erityisalojen hankintalakiin sekä rikosrekisterilakiin eräitä säädöshuoltoon liittyviä muita muutoksia.

Kuntaliitto on nostanut toistuvasti esiin huolensa suunnitelluista lakimuutoksista, jotka rajoittavat kuntien mahdollisuuksia järjestää palveluja yhdessä. Hallituksen ehdotus, joka edellyttäisi kunnan vähintään 10 prosentin omistusosuutta palveluita tarjoavasta yhtiöstä, on herättänyt laajaa kritiikkiä.

Esitetty sääntely olisi Euroopan tiukimpia ja vaikeuttaisi erityisesti pienten ja keskisuurien kuntien sekä hyvinvointialueiden toimintaa sekä yhteistyötä yli kuntarajojen.

Hallitusohjelmakirjaukseen on ottanut kantaa myös Kuluttaja- ja kilpailuvirasto, joka on esittänyt huolensa muutoksen seurauksista.

Hankintalain tiukennuksilla olisi kauaskantoisia vaikutuksia kuntien mahdollisuuksiin järjestää palveluita kustannustehokkaasti ja paikallisia markkinoita hyödyntäen. Muutokset vaikeuttaisivat erityisesti ICT-palveluiden ja jätehuollon järjestämistä, ja ne heikentäisivät monien kuntien mahdollisuuksia kehittää toimintaansa tehokkuuden ja paikallisten tarpeiden näkökulmasta. Muutosten myötä ostajakenttä ja osaaminen pirstaloituisi, mikä on ristiriidassa sen kanssa, että hankinnoilta edellytetään koko ajan enemmän kustannustehokkuutta ja vaikuttavuutta. Muutoksella vahvistetaan myyjän asemaa markkinoilla, mikä voi johtaa kalliimpiin hankintoihin ja markkinoiden keskittymiseen.

Kuntaliitto katsoo, että hankintalainsäädännön uudistuksessa tulisi välttää jäykkiä ja kategorisia sääntelymalleja, jotka rajoittavat kuntien toimintavapautta ilman riittävää hyötyjen ja kustannusten arviointia. Kunnat ovat perustaneet yhteisesti omistettuja yhtiöitä nimenomaan palvelutuotannon tehostamiseksi ja investointikustannusten jakamiseksi. Jatkossa yhä enemmän merkitystä on myös osaavan työvoiman saatavuudella. Mahdolliset muutokset on toteutettava siten, että ne eivät aiheuta merkittäviä lisäkustannuksia kuntatalouteen tai heikennä valtuuston mahdollisuutta päättää kunnan palveluista.

Enonkosken kunnan osalta muutoksella voisi tällä hetkellä olla suoraa ja merkittävää vaikutusta talous- ja palkkahallinnon palveluihin, joita hankintaan Sarastia Oy:ltä ja välillisesti Tiera Oy:n (mm. ICT-palvelut) ja Koha-Suomi Oy:n (kirjastojärjestelmä) palveluhankintojen kautta. Kunta on kaikissa edellä mainituissa yhtiöissä merkittävästi alle 10 % osuuden omistava vähemmistöosakas.

Lainsäädäntöuudistuksella olisi vaikutusta kuntaan siten, että nykyisin ns. in house -palveluina hankittavat palvelut olisi kilpailutettava nykyistä useammin vapailla markkinoilla. Uudistuksella olisi kunnan hallintoa merkittävästi työllistävä vaikutus ja se voisi ainakin lyhyellä tai keskipitkällä aikajänteellä vaikeuttaa palvelujen saatavuutta ja nostaa hintoja.

Suomen Kuntaliitto ja 16 maakuntaliittoa ovat antaneet yhteisen kannanoton hallituksen ehdottamiin sidosyksikkösääntelyyn muutoksiin, jossa todetaan mm. että 10 % kategorisesta vähimmäisomistusosuudesta tulee luopua tai vähintään säätää mahdollisuus poiketa siitä. Omistusosuusvaatimuksessa tulisi ottaa huomioon toimialakohtaiset, alueelliset sekä omistajakohtaiset erot ja muut painavan julkisen intressin huomioon ottavat erityispiirteet.

Lausunnon vastausaika päättyy 11.3.2025.

Liitteenä Suomen Kuntaliiton ja 16 maakuntaliiton yhteinen kannanotto hallituksen ehdottamiin sidosyksikkösääntelyyn muutoksiin

Lapsivaikutusten arviointi: Ei vaikutusta

Valmistelija Kunnanjohtaja Minna Laurio

Esittelijä Kunnanjohtaja Minna Laurio

Päätösehdotus Enonkosken kunnanhallitus yhtyy liitteenä olevan Kuntaliiton ja 16 maakunnan liittojen yhteiseen kannanottoon, jossa yhtiöiden 10 prosentin

kategorisesta vähimmäisomistusvaatimuksesta tulee luopua tai vähintään säätää mahdollisuus poiketa siitä perustellusta syystä. Omistusosuusvaatimuksessa tulisi ottaa huomioon toimialakohtaiset, alueelliset sekä omistajakohtaiset erot ja muut painavan julkisen intressin huomioon ottavat erityispiirteet.

Päätös

Esitys hyväksyttiin.